

AKADEMIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO
im. Bronisława Czecha
w Krakowie

Wydział Wychowania Fizycznego
Kierunek: Turystyka i Rekreacja

Temat:

Analiza rynku turystycznego Łotwy.

Anna Karteczka

Grupa 1 Obsługa Rynków Turystycznych

Kraków 2008

Spis treści:

1. Wprowadzenie	3
2. Warunki rozwoju turystyki	4
3. Analiza sytuacji na rynku turystycznym	6
4. Podsumowanie	9
5. Bibliografia	10

Wprowadzenie

Analiza rynku turystycznego wymaga dokładnej obserwacji zjawisk i zmian, jakie zachodzą w danym kraju. Aby dokonać takiej analizy należy zapoznać się z wieloma danymi dotyczącymi kraju, którym się zajmujemy. Powinny zostać rozważone dane statystyczne, powierzchnia kraju, ilość mieszkańców, dane gospodarcze a także warunki rozwoju turystyki tak, aby pokazać zasoby, jakimi kraj dysponuje i możliwości ich wykorzystania w przyszłości. Jednakże najbardziej istotna część powinna stanowić obserwacja i ocena zagospodarowania turystycznego kraju. Dopełnieniem tej ważnej części będzie bez wątpienia określenie systemu promocji turystycznej, zasięgu transportu, sytuacji touroperatorów oraz przedsiębiorstw hotelarskich w branży turystycznej. Na podstawie wyżej wymienionych wskaźników analizie zostanie poddany rynek turystyczny Łotwy.

Z języka łotewskiego. *Latvija*, Republika Łotewska – *Latvijas Republika*, należy do tak zwanych państw bałtyckich jak również Litwa i Estonia. Położona jest w Europie Północnej a jej powierzchnia wynosi 64,6 tys.km² (Kruczek, 2005). Historycznie państwo Łotwa istnieje od momentu proklamacji, czyli od 18 listopada 1918 roku po zakończeniu I Wojny Światowej i po okupacji niemieckiej. Od strony lądowej graniczy z Litwą (453 km), Białorusią (141 km), Rosją (217 km) i Estonią (339 km). Łączna długość granic lądowych wynosi 1150 km, ponadto Łotwa posiada 531 km wybrzeża Morza Bałtyckiego. Łotwa to republika parlamentarna, organem ustawodawczym jest jednoizbowy parlament nazywany Saeima, składający się ze 100 posłów wybieranych przez naród na okres 4 letniej kadencji. Na ten sam okres czasu wybierany jest przez Sejm prezydent. Obecnie prezydentem sprawującym władzę na Łotwie jest Valdis Zatlers – reprezentuje on państwo na arenie międzynarodowej i jest najwyższym zwierzchnikiem sił zbrojnych Łotwy, a także ma prawo powoływać i odwoływać ambasadorów i innych przedstawicieli państwa. Natomiast organem wykonawczym jest Gabinet Ministrów (*Ministru kabinets*), składający się z premiera i ministrów przez niego powołanych. Językiem obowiązującym- państwowym jest łotewski, a także rosyjski, białoruski, polski, liwski, latgalski. Jednakże duży odsetek ludności posługuje się nadal językiem rosyjskim- przyczyną tej sytuacji był fakt włączenia Łotwy do ZSRR w 1940 i przesiedlenia Rosjan. Dziś większość z nich mieszkając na Łotwie nie zna języka łotewskiego, co powoduje, że Łotwa nie chce przyznać wielu z nich obywatelstwa. Państwo ustawowo zabezpiecza zachowanie, ochronę i rozwój łatgalskiego języka pisanego, jako historycznej odmiany języka łotewskiego. Skład etniczny Łotwy (narodowości): Łotysze 59,8%, Rosjanie 28,1%, Białorusini 3,8%, Ukraińcy 2,4%, Polacy 2,4%, Litwini 1,3%, Liwowie 0,08%, i inne- 2,2%. Wyznawane religie: osoby niewierzące – 35%, luteranie – 24%(głównie Łotysze z zachodniej części kraju), katolicy – 18%(głównie Polacy i Łotysze ze wschodniej części kraju), prawosławni – 15%(głównie Rosjanie), inni – 8%. Całkowita liczba mieszkańców (styczeń 2006 r.) to 2 294 200 co daje 139 pozycje na świecie, natomiast jednostką monetarną rozpoznawalną na świecie jest lat, utrzymujący się na poziomie angielskiego funta szterlinga. Stolicą państwa jest Ryga z łączną liczbą mieszkańców – 764 328 tys. Łotwa administracyjnie dzieli się na: 7 miast republikańskich, 65 miast powiatowych, 26 powiatów, 11 obwodów, 467 gmin a pod względem kulturalno-historycznym na: 4 dzielnice – Vidzeme, Latgale, Kurzeme i Zemgale.

Łotwa jest członkiem Unii Europejskiej od 1 maja 2004 i NATO od 29 marca 2004, ponadto należy do ONZ, Rady Europy oraz Rady Bałtyckiej i Rady Państw Morza Bałtyckiego.

Warunki rozwoju turystyki

Łotwa jest krajem nizinnym, z licznymi wzniesieniami, oraz około 5000 jezior w większości polodowcowych. 57% jej terytorium leży poniżej 100 m n.p.m., a tylko 2,5% powyżej 200 m n.p.m. Średnia wysokość n.p.m. wynosi 87 m. Najwyższy punkt: Gaizinkalns – 312 m n.p.m. najniższy punkt: Morze Bałtyckie – 0 m. Klimat Łotwy można określić jako umiarkowany, przejściowy o cechach morskich na Półwyspie Kurlandzkim i bardziej kontynentalny na wschodzie. Średnie temperatury roczne wahają się pomiędzy 4,5°C a 6,5°C (w styczniu od -3°C na zachodnim wybrzeżu do -7°C na północnym wschodzie, w lipcu - ok.17°C). Roczne sumy opadów w zachodniej Kurlandii sięgają 750 mm, natomiast na wschodzie nie przekraczają 550 mm. Największa rzeka Łotwy jest Daugava, jej długość na terytorium państwa wynosi 352 km (łącznie 1005 km), zaś dorzecze – 24,7 tys. km². Najdłuższa rzeka na terytorium państwa jest Gauja – 452 km a największym jeziorem Łotwy według powierzchni jest Lubāns (80,7 ha), podczas gdy najgłębszym jest – Dzīdzis (65,1 m). Zbiorniki wodne zajmują 1,7% powierzchni Łotwy. Najwięcej jezior znajduje się na Wyżynie Łatgalskiej zajmując, ponad 40% jezior Łotwy.

Krajobraz i klimat Łotwy zbliżony do polskiego, litewskiego czy estońskiego nie czyni z Łotwy miejsca szczególnie wyróżniającego się turystycznie. Jednakże natura, rezerваты biosfery (UNESCO) a także liczne źródła wód mineralnych predestynują Łotwę do stania się miejscem wypoczynku. Tereny chronione stanowią około 9 proc. powierzchni Łotwy posiadając obecnie status terenów przyrody, objętych ustawowo ścisłą ochroną. Na Łotwie istnieją cztery rezerваты przyrody – Grīņu, Morcīsalas, Krustkalnu i Teiču, 3 parki narodowe – Gaujas Nacionālais Parks, Ķemeru Nacionālais Parks i Slīteres Nacionālais Parks oraz 211 czasowych rezerwatów przyrody, 22 parki przyrody, sześć chronionych obszarów krajobrazowych i Rezerwat Biosfery Północnej Vidzeme (UNESCO MaB). Ponadto dużym atutem Łotwy jest długa linia brzegowa i nadbałtyckie plaże. Najsłynniejszym miastem wypoczynkowym wyróżniającym się pośród nich jest otoczona wianuszkiem mniejszych ośrodków Jūrmala, skąd można dopłynąć promem do innych portów nad Bałtykiem. Poza Rygą i Jūrmalą wielu turystów odwiedza nieodległą od stolicy Siguldę, leżącą na skraju Parku Narodowego Gauja, gdzie podziwiać można: zamki, jaskinie, jeziora, starodrzew. Turyści chętnie odwiedzają także drugie miasto kraju, położony nad Dźwiną- Dyneburg.

Regionami atrakcyjnymi turystycznie są: Vidzeme razem z regionem ryskim, Latgale, Kurzeme i Zemgale. Vidzeme zwane Wybrzeże Liwonskim zajmuje ok. 490km, tutaj znajduje się Jūrmala - odległa o 20 km od Rygi, największe i najważniejsze uzdrowisko w krajach bałtyckich. Historycznie Jūrmala powstała w wyniku połączenia 14 niedużych nadmorskich miejscowości. Wspaniałe warunki: morze, łagodny klimat nadmorski, zdrowe powietrze i inne czynniki lecznicze ukształtowały miasto na znaną, popularną miejscowość wypoczynkową. Bogactwo Jūrmali stanowią 32,8 km białej piaszczystej plaży oraz duże lasy sosnowe. Wiele osób przyjeżdża tu w

celu odzyskania i wzmocnienia zdrowia, skorzystania z możliwości rehabilitacyjnych, terapii borowinowej, leczenia wodą mineralną oraz z usług nowoczesnych hoteli – sanatoriów. Ponadto, Jūrmala jest nie tylko leczniczym resortem dla turystów, lecz również miejscem międzynarodowych konferencji i spotkań. Zaplecze stanowi szereg hoteli i domów wczasowych, zapewniając świetne warunki zarówno do owocnej

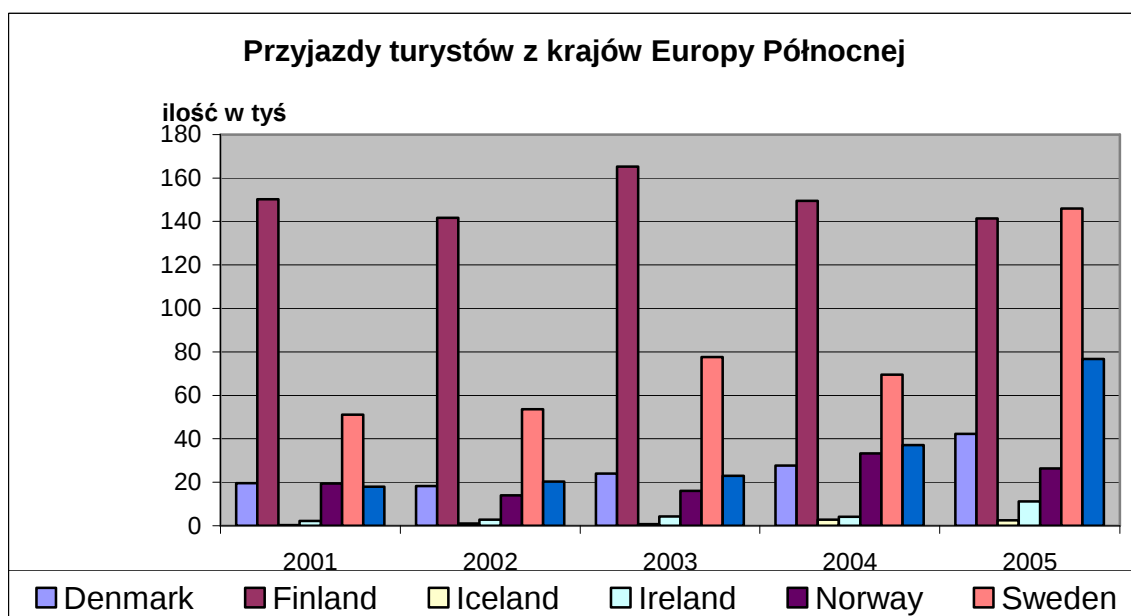
pracy umysłowej, jak i wypoczynku. To najlepszy przykład na stwarzanie nowych rozwiązań i poszerzanie oferty w istniejących zasobach. Następną atrakcyjną destynacją turystyczną jest niewątpliwie stolica państwa- Ryga. Położona nad rzeką Dźwiną, leży także na trasie Europejskiego Szlaku Gotyku Ceglanego, co stanowi o jej większej historycznej i artystycznej atrakcyjności. Do najbardziej znanych zabytków i charakterystycznych miejsc Rygi należą: Baszta Prochowa, Parlament, Pomnik Wolności, Dom Gildii, Kamienice Gildii, Katedra, Brama Szwedzka. Na pewno Ryga znajdzie się na liście tzw. „city breaks” jak Kraków czy Praga. Większa część dochodów z turystyki przyjazdowej pochodzi właśnie z Rygi. Zaplecze gastronomiczne bardzo bogate i różnorodne pełne ekskluzywnych restauracji, modnych barów, herbaciarni, kabaretów, centrów handlowych zachęca turystów. Salony kosmetyczne i zakłady fryzjerskie świadczą profesjonalne, wysokiej klasy usługi po niezwykle niskich, jak dla Europy Zachodniej, cenach. Istnieje bardzo dobra sieć informacji turystycznej: Centrum Informacji Turystycznej Rātslaukums6,Rīga,LV1050. Czynne: 10:00 - 19:00. Jak również połączeń: samolotowe, promowe, pociągowe i autobusowe.

Linie lotnicze operujące w Łotwie: Aer Lingus, Air Balic, Aeroflot, Austrian Airlines, British Airlines, Czech Airlines, Easy Jet (od roku 2004), Ryanair (od 2004) Finnair, KLM, SAS, Lufthansa. Wielka liczba operatorów lotniczych stwarza potencjalne możliwości rozwoju, zatrudnienia, wzrostu dochodów państwa. Lotniska przyjmujące, np. Międzynarodowy Port Lotniczy w Rydze (Rīgas Starptautiskā Lidosta) znajduje się w odległości około 13 km od centrum Rygi. W 2003 roku liczba pasażerów korzystających z portu osiągnęła 77% , wzrastając o 17% w stosunku do roku poprzedniego(Ministry of Economics, 2007). Na lotnisko można się dostać taksówką lub specjalnymi autobusami. Regionalne lotniska: Liepāja Airport, Ventspils Airport. W tych samych miejscowościach zlokalizowane są główne porty przyjmujące międzynarodowe i krajowe promy. Komunikacja miejska jest bardzo dobrze zorganizowana. Kursują tramwaje, trolejbusy, autobusy oraz mikroautobusy. Bilety można nabyć u kontrolera. Usługi środków komunikacji miejskiej są dostępne od 5:00, 6:00 rano aż do północy. Według Łotewskiej Agendy Turystycznej(Latvian Tourism Development, 2007) na państwowy publiczny transport składają się firmy: Ecolines Latvia (www.ecolines.lv), Eurolines Latvia (www.eurolines.lv), Nordeka (www.nordeka.lv). Transport drogowy rozwinął się szczególnie po zrekonstruowaniu słynnej drogi ‘Via Baltica’, co znacznie wpłynęło na częstotliwość podróży oraz na konieczność otworzenia nowych, międzynarodowych połączeń.

Analiza sytuacji na rynku turystycznym.

Sprawami turystyki w Łotwie zajmuje się Ministerstwo Ekonomii (Ministry of Economics of Republic of Latvia, www.em.gov.lv). Jednakże oprócz Ministerstwa na szczeblu regionalnym sprawami turystyki zajmują się Regionalne Organizacje Turystyczne. Łącznie istnieją cztery takie ROT: Zemgale Tourism Association- na południu od Rygi, Vidzeme Tourism Association, Latgale Tourism Association tzw. 'Ezerzeme' oraz Kurzeme Tourism Association. Każda z organizacji posiada stronę internetową, wydaje foldery, prowadzi Centra Informacji Turystycznej na terenie regionu (Agent's Manual, 2007). Organizacje te dostarczają ministerstwu dane dotyczące rozkładu ruchu turystycznego. Na podstawie statystyk przeprowadzonych przez resort ocenia się ze wielkość tego ruchu. W 2004 roku wyniósł on 3,03 mln międzynarodowych przyjazdów. Zanotowano wzrost: +22,8% w stosunku do poprzedniego, 2003 roku. Natomiast dane z roku 2005 (UNWTO, World Tourism Statistics, 2007), ukazują kolejny wzrost międzynarodowych przyjazdów, tym razem o 24% w stosunku do 2004r. Jak widać wzrost utrzymuje się corocznie na tym samym poziomie, co można zinterpretować, jako harmonijny rozwój branży turystycznej oraz konsekwentna promocje państwa przez jednostki do tego wyznaczone. A zatem, liczba przyjazdów z państw bloku Europy Wschodniej i Centralnej w roku 2005 (wg. UNWTO, 2007) : Estonia-970 tys, Litwa-1,3mln, Polska-202tys, Rosja-224tyś. Biorąc pod uwagę turystów z krajów Europy Południowej w latach 2001-2005, największą liczbę przyjazdów zanotowano z Włoch ok. 42 tys turystów, jednocześnie największy spadek przyjazdów od 2001-2005 ponad 32% z tego państwa, co można tłumaczyć słabą strategią promocyjną. Z Europy Północnej najwięcej przyjazdów zanotowano ze Szwecji- 145 tys oraz z Finlandii- 141 tys.(UNWTO, Edition 2007).

Wykres.1 Liczba przyjeżdżających turystów z krajów Europy Północnej

Wielkość przyjazdów z Europy Zachodniej, kształtuje się w następujący sposób: przodują Niemcy wysyłając ok. 235 tys. turystów do Łotwy, daleko za nimi plasuje się Austria i Francja.

Tab. 1 Liczba przyjeżdżających z krajów Europy Zachodniej (źródło: UNWTO, 2007)

	2001	2002	2003	2004	2005
Austria	7,003	8,092	11,636	21,692	31,624
Belgium	4,650	5,232	4,822	9,164	9,496
France	7,984	9,236	17,993	28,621	29,566
Germany	89,595	118,727	191,858	202,640	234,905
Liechtenstein	270	4	120	176	170
Luxemburg	395	544	438	1,259	1,268
Monaco	14	4	21		
Netherlands	13,386	10,063	23,321	34,438	27,849
Switzerland	4,447	5,307	5,575	9,470	10,781

Wydatki przyjeżdżających w 2004 osiągnęły 241,8mln Euro, co stanowi 142 mln Lvl, zanotowany przyrost w stosunku do roku poprzedniego to +14% (www.em.gov.lv). Średnia długość pobytu 1,7 dnia. Zanotowana ilość przybywających na teren Łotwy była wielkim sukcesem. Łotwa od 10 lat nie osiągnęła tak wysokiej liczby przyjeżdżających. Porównując, liczba turystów wyjeżdżających w 2004 roku (zanotowani przekraczający granicę -Łotysi) osiągnęła poziom 2,456 mln (wzrost o +7,4%). Średni przyrost liczby turystów zagranicznych- 12% na rok.

Według Centralnego Biura Statystycznego w Łotwie rynek turystyczny kraju opiera się na działalności małych i średnich firm turystycznych pełniących ważną rolę w państwie. Większość z nich jest zlokalizowana na terenie stolicy-Rygi. W roku 2003 zanotowano 109 firm turystycznych, o 14%mniej niż w roku 2002, według raportu CBS liczba ta zmniejsza się powoli, co rok od przeszło sześciu lat. Istniejące firmy, touroperatorzy, przewoźnicy i agencje turystyczne zrzeszone są w organizacji o nazwie: ALTA (Association of Latvian Travel Agents). Ich zadaniem jest rozwijanie i unowocześnianie międzynarodowej i krajowej turystyki, partycypowanie w tworzeniu aktów i ustaw dotyczących turystyki, współpraca z lokalnymi i zagranicznymi organizacjami turystycznymi, nawiązywanie kontaktów, promowanie zagranicą możliwości turystycznych w Łotwie oraz promocja turystyczna kraju. W ofercie firm znajdują się zróżnicowane usługi: wypożyczenie samochodu, wycieczki typu package tours do Rosji, bałtyckich krajów, czartery, sprzedaż biletów samolotowych promowych, autobusowych, B&B, polowania, wędkarstwo, rejsy, konferencje etc. Członków, aktywnie działających jest ok. 30, podczas gdy cała organizacja liczy ok. 80. (www.altanet.lv). Na rynku najbogatsza ofertę posiadają: Dea Ravel, Express Latvia, FTB Latvia, Rumaco oraz Averoje. Według badań CBS, sytuacja na rynku informacji i promocji turystycznej kraju jest dobra. Łotwa dysponuje ok. 54 punktami IT, ponadto według najnowszych danych (Agent's Manual, 2007), Łotwa posiada placówki zagraniczne w pięciu państwach europejskich: Finlandia, Niemcy, Wlk. Brytania, Szwecja, Rosja-co bezpośrednio przekłada się na wyniki w liczbie podróżujących tychże państw.

Oceniając motywy podróży turystycznych turystów zagranicznych do Łotwy, należy poznać motywy turystów krajowych. Dysponując danymi z roku 2007, ocenia się iż najwięcej turystów podróżowało po Łotwie rekreacyjnie w okresie letnim, również wtedy najwięcej notuje się wycieczek krótkoterminowych jak i długoterminowych. Natomiast turystyka typu buisness rozwija się po okresie Świąt Bożego Narodzenia i w okresie wiosennym.

Tab.2 **Motywy uczestniczących w krajowej turystyce w 2007 roku (źródło: CBS, 2007)**

Turystyka krajowa w 2007 roku (w tys)				
	I-III	IV-VI	VII-IX	X-XII
Motywy podróżujących:				
Wycieczki rekreacyjne	819.0	929.0	1 044.7	704.4
Jednodniowe wycieczki bez noclegów	695.3	801.5	840.0	571.7
Krótkie wycieczki (1-3 noclegów)	241.8	288.5	405.1	187.5
Długie wycieczki (4 i więcej noclegów)	34.1	43.4	62.3	23.1
Wycieczki typu business	30.4	29.7	28.0	27.2

Turyści zagraniczni jak i krajowi najchętniej stosują transport drogowy: 80%, następnie samolotowy: 8%, morski: 7% oraz kolejowy: 5% (Minister of Economics). Podróżujący kierują się nie tylko w stronę miast, które bardzo szybko rozwijają się, m.in. Ryga, ale także w kierunku natury, często w poszukiwaniu lokalnych tradycji, folkloru, dobrego tradycyjnego jedzenia. W Łotwie ok. 2/3 z 326 miejsc zakwaterowania znajduje się właśnie na wsiach. Jednak przeważająca część miejsc noclegowych zlokalizowana jest w Rydze oraz nad morzem w Jurmali. Znaczącym problemem, wyszczególnionym przez resort Ministerstwa jest brak miejsc noclegowych w hotelach o niższym standardzie, brak hoteli, domów gościnnych, które oferowałyby usługi dla grup, bądź indywidualnych turystów za niższą cenę. Mimo tych problemów, które w przyszłości stanowią będą potencjał dla inwestorów, właśnie sektor hotelarski rozwija się najszybciej - 2003 roku na terenie Łotwy było zarejestrowanych 326 hoteli i miejsc uznanych za turystyczną bazę noclegową (wzrost o 10% w porównaniu do 2002) zawierającą: 151 hoteli, centrów spa, oraz moteli. Liczba osób korzystająca w 2003 roku z łotewskiej bazy noclegowej osiągnęła 759 tysięcy (Ministry of Economics Report, 2007). Natomiast, w roku 2007 liczba korzystających z szeroko rozumianej bazy noclegowej wyniosła ok. 1mln.

Tab. 3 **Liczba gości w bazach noclegowych(w tys) w latach 2005-07**

	2005	2006	2007
Hotele, spa, motele	717,141	1,034,778	650,644
Pokoje gościnne	110,553	129,592	133,995
Inne	120,389	165,611	182,104

Natomiast główne destynacje turystyczne, to głównie: Ryga, Jurmala. Liepaja- resorty nadmorskie. Jeżdżą w większości kobiety. Poniżej przedstawienie motywacji wyjazdowych według płci w roku 2007 w Łotwie:

Tab.3 (Źródło: CBS, 2007)

Wyjazdy krajowe według płci w roku 2007(mln)		
	Mężczyźni	Kobiety
Rekreacja	1,6	1,9
Business	0,62	0,51

Znaczenie opisywanego rynku dla Polski

Według źródeł GUS i oszacowań Instytutu Turystyki a także pracy zbiorowej W Bartosiewicza i T. Skalskiej z roku 2007, procent Łotyszy odwiedzających Polskę określa się jako znikomy. Znajdują się oni w grupie państw nowych UE, dając łącznie 10,23mln przyjazdów. Natomiast przyjazdów w celach turystycznych - 1,5mln. Cele przyjazdów określa się głównie jako biznesowe, ok. 30% wszystkich przyjazdów do Polski motywowanych jest sprawami służbowymi. Kolejnymi celami są cele turystyczne(14%), nadal utrzymuje się odsetek turystów odwiedzających swoich krewnych, mniej jest przyjazdów na zakupy. Zwiększył się procent podróży tranzytowych tutaj główną rolę odgrywa Łotwa. Tranzyt-przejazd (40%) to główny cel-przyczyna bytności Łotyszy na terenie Polski. Podobnie sytuacja wyglądała w 2006 roku, obecnie 1/3 przyjazdów biznesowych ma charakter delegacyjny co daje duże możliwości polskim touroperatorom. Około 20% przyjazdów służbowych przypada na kierowców i inne osoby związane z usługami transportowymi. W związku z tym średni pobyt Łotysza na terenie Polski wynosi ok. trzech dni lub krócej. Turyści z Łotwy(ok. 15%) decydujący się odwiedzić Polskę, najczęściej sami organizują sobie przyjazd, nie korzystając z ofert biur podróży tak, jak robią to Niemcy lub Francuzi. Z baz noclegowych na terenie Polski korzysta ok. 42% odwiedzających (w tym Litwinów, Estończyków). Przeciętne wydatki tych turystów wynoszą ok. 60 USD na 1 dzień pobytu.

Podsumowanie

Poznawszy problematykę ruchu turystycznego na terenie Łotwy, należy wskazać pewne nisze w branży turystycznej. Pierwszy problem to brak istniejącej jednostki na terenie Polski, promującej państwo- jego kulturę, turystykę- jednym słowem zaznajomienie Polaków z zasobami i atrakcjami turystycznymi Łotwy. Promocja nie dociera do polskiego odbiorcy. Ponadto mało istniejących połączeń lotniczych nie sprzyja odwiedzaniu Łotwy. Bez wątplenia silnym punktem jest krajowy system promocji regionalnej, świetnie wyposażone centra IT. Zdecydowanie Łotwa kieruje się na zarządzanie konferencjami –Ryga, promocję uzdrowisk. Bardzo dobry stan połączeń, transportu i przepływu informacji, a także dobre zarządzanie funduszami unijnymi sprzyja rozwojowi. W wielu dziedzinach Polska Organizacja Turystyczna mogłaby skorzystać z osiągnięć Latvian Tourism Organisation. Propozycją rozwoju kierunku będzie jeszcze w większym stopniu promocja i zagospodarowanie miast, wsi oraz resortów nadmorskich. Udział w targach międzynarodowych i organizacja konferencji.

Bibliografia:

1. 'Europa- geografia turystyczna', Z. Kruczek; wyd. Proksenia, 2005
2. 'Kraje nadbałtyckie: Estonia-Łotwa-Litwa'; wyd. Marco-Polo, 2006
3. Centralne Biuro Statystyczne; www.csb.gov.lv
4. 'Agent's manual 2007'; Latvian Tourism Development Agency, 2007
5. 'Yearbook of Tourism Statistics Data 2001-2005'; wyd. UNWTO; 2007
6. Ministerstwo Ekonomii; www.em.gov.lv
7. Ministerstwo Gospodarki; Zagraniczna turystyka przyjazdowa do Polski
www.mgov.pl
8. Biblioteka IT; www.intur.com.pl
9. www.latviantourism.lv
10. www.alta.com.lv
11. www.wikipedia.pl